

Martin Rabas

Dynamis a energeia* jsoucna: příspěvek k interpretaci Aristotelovy *Metafyziky

posudek oponenta na přepracovanou verzi diplomové práce

Martin Rabas si ve své diplomové práci předsevzal za úkol podat výklad pojmů *dynamis* a *energeia* na základě vybraných kapitol knihy *Théta* Aristotelovy *Metafyziky*. Vychází přitom z předpokladu, že v této knize můžeme nalézt minimálně dva různé významy *dynamis* a jim odpovídající významy *energeia*. V první polovině knihy stojí v popředí *dynamis kata kinésin* pochopená primárně jako „vlastnost jsoucna“, která je „počátkem změny v jiném, či v sobě, nakolik je jiné“. V druhé polovině je naopak předmětem Aristotelova výkladu *dynamis* jako „způsob bytí jsoucna“ a jemu odpovídající pojetí *energeia*. Základní otázkou předkládané práce je, proč Aristotelés postupuje právě tímto způsobem a jaký je vztah mezi tímto dvojitým pojetím *dynamis* a *energeia*.

Práce Martina Rabase má přehlednou strukturu. Hlavní část textu, jež následuje po první, úvodní kapitole, je věnována podrobné interpretaci relativně malé části knihy *Théta*, tj. její první a druhé kapitoly a části kapitoly šesté.

Ve druhé kapitole své práce se Martin Rabas zaměřuje na první řádky knihy *Théta* a na otázky po celkové výstavbě této knihy a po její roli v Aristotelově *Metafyzice*. Ve třetí kapitole pak na základě interpretace zbytku první kapitoly knihy *Théta* podává výklad hlavních rysů Aristotelova pojetí *dynamis kata kinésin*. Tato kapitola patří především díky důkladné diskusi vzájemné, byť asymetrické odkázanosti aktivní a pasivní *dynamis* k nejlepším částem práce. Čtvrtá kapitola se soustřeďuje na interpretaci druhé kapitoly knihy *Théta* a na její rozlišení mezi *dynamis* „rozumovou“ a „nerozumovou“. V páté, nejdelší kapitole založené na interpretaci první poloviny šesté kapitoly knihy *Théta* pak Martin Rabas podává výklad analogické jednoty různých významů pojmu *energeia*, který je sice v řadě detailů poplatný interpretacím některých jiných autorů (především Jonathana Beera), obsahuje však nemálo cenných postřehů a plní dobře svou úlohu.

Celkově tak výklad Martina Rabase nabízí přesvědčivé vysvětlení toho, proč Aristotelés své úvahy o *dynamis* a *energeia* začíná právě výkladem *dynamis kata kinésin*, a vysvětlení analogické jednoty různých významů těchto dvou korelativních pojmů. Aristotelův text přitom podle Martina Rabase neumožňuje jednoznačně rozhodnout, zda by nebylo možné chápat jednotu všech významů pojmu *dynamis* v jistém smyslu silněji, totiž jako jednotu „*pros hen*“ založenou ve vztahu k jednomu, základnímu významu.

Práce Martina Rabase vykazuje řadu předností. Autor v ní prokazuje, že dobře zná interpretovaný řecký text a dokáže se v něm dobře orientovat a vnímavým způsobem ho vykládat, klade si nad ním také důležité otázky a citlivě zvažuje různé interpretační možnosti. Závěry, k nimž takto dospívá, jsou ve své většině přesvědčivé, byť by jim prospěla jasnější formulace. Výběr použité sekundární literatury by mohl být výrazně širší, omezení na několik málo základních titulů však kvalitě autorových interpretací nijak zásadně neškodí a je do značné míry vyváжено soustředěním na primární text. Vzhledem k obtížnosti interpretovaného textu a nesnadnému úkolu, který si autor předsevzal, se tak celkově jedná o kvalitní diplomovou práci

Martin Rabas v této nové, přepracované verzi odstranil nejzávažnější nedostatky původně odevzdané práce, některé drobné slabiny však i v této verzi přetrvávají. Ve svém

posudku zmíním pouze některé z nich, na další jsem poukázal v kopii práce, kterou jsem měl k dispozici.

Specifickým problémem u takto obtížného tématu je výběr interpretovaného textu. Martin Rabas se sice v úvodní kapitole snaží volbu interpretovaných pasáží odůvodnit (viz str. 17–20), toto zdůvodnění však není přesvědčivé a působí spíše dojmem *ex post* (a částečně i *ad hoc*) sepsané apologie, kterou autor doplnil poté, co se ukázalo, že stejně důkladný výklad dalších kapitol knihy *Théta* by nebyl v daném časovém limitu a formátu práce proveditelný.

Jedním z důsledků tohoto problematického výběru je tak například nepoměr mezi podrobným výkladem druhé kapitoly knihy *Théta*, jehož bezprostřední přínos pro závěry práce není zcela jasný, a absencí některých klíčových pasáží a témat, především osmé kapitoly knihy *Théta* a v ní obsaženého výkladu různých podob přednosti *energeia* před *dynamis*. Mohl by tedy autor v rámci obhajoby alespoň ve velké stručnosti vyložit, zda a případně jaké nové světlo vrhá tato přednost a její různé podoby na otázku jednoty různých významů *dynamis* a *energeia*? A bylo by možné říci, kde a jak využívá diferencí mezi „rozumovou“ a „nerozumovou“ *dynamis* v dalších svých výkladech (tj. v kapitole páté)?

S nevyváženým výběrem textu souvisí také to, že některé základní otázky související s autorovým tématem nejsou v práci odpovídajícím způsobem vyloženy. Interpretaci jednoho základního významu *energeia*, tj. *energeia* korelativní k *dynamis kata kinésin* je tak například věnována pouze jedna strana práce, v níž navíc chybí jakýkoli odkaz k Aristotelovu textu. A to navzdory tomu, že autor sám na této stránce říká, že objasnění tohoto významu pojmu *energeia* „je skutečně potřebné, neboť na první pohled není nijak intuitivní, v jakém smyslu by pojem *energeia* mohl znamenat změnu, s níž je uskutečnění této *dynamis* ztotožňováno.“ (str. 80). Kde a jak Aristotelés toto ztotožnění provádí a vysvětluje?

Z konkrétních problematických interpretací bych rád zmínil alespoň jednu. Z autorova výkladu není jasné, proč se domnívá, že ve třetím příkladu v pasáži 1048a32n má Aristotelés na mysli „věducího, které *své vědění* [zdůraznil ŠŠ] nenahlíží“ (str. 87nn). O tom, že by předmětem nahlížení mělo být vědění toho, koho nazýváme věducím, se v textu nikde nemluví. Proč bychom nemohli přijmout jednoduchý výklad, že Aristotelés má na mysli člověka, kterého můžeme nazvat věducím, byť *své* (dříve osvojené) vědění v danou chvíli „neuskutečňuje“ či „neaktualizuje“, aktualizovat ho však může?

Práci by také prospěla pečlivější závěrečná redakce. V textu lze totiž bohužel nalézt velké množství drobných typografických chyb.

Celkově se však jedná, především pokud přihlídneme k obtížnosti zvoleného tématu a interpretovaného textu o zdařilou práci, kterou navrhuji hodnotit „velmi dobře“ či „výborně“ podle výsledku obhajoby.

V Praze, 20. ledna 2016

Štěpán Špínka